

izgubil bi v njih očeh tisto veljavo, katero mora kot njih voditelj imeti, da ga slušajo. Vsled take njegove slabosti bi mu oni s časom takorekoč čez glavo vzrastli; postali bi svojeglavni in trnasti in on bi s kaznijo ne dosegel tega, kar bi bil dosegel z vedno resnim, a vendar ljubeznivim vedenjem proti njim.

Dvanajstič učitelj ne bodi nestanovitni in nedosleden. Kjer ni stanovitnosti, tudi ni doslednosti in reda. Kjer učitelj zahteva od svojih učencev danes tako, jutri drugače, zbega s tem otroke, da ne vedó, kaj je pravo in pri čem da so. Tako stanje je za učence kaj mučno in sitno. Ker učenci pri učitelji ne najdejo doslednosti in gotovosti, postanejo tudi oni spremenljivi ter se ne držé ne reda, ne postave. Taki otroci so tudi v svojem poznejšem življenji nestanovitni, a tudi nesrečni, ker napósled izgubé vse veselje do svojega poklica in kar tje v en dan živé.

Trinajstič učitelj ne bodi preveč v sé zamišljen in nepazljiv. Ako je učitelj preveč v sé zamišljen, da ne vidi, kaj se po šoli godi, otroci hitro opazijo, koliko mu je mar na tem, kaj oni počno med poučevanjem, postanejo brezskrbni in se začno skrivaj igrati, šepetati in eden drugemu nagajati. Da je učitelj sam v sé zamišljen, so dostikrat krive domače skrbi in razmere. A te mora on še pred šolsko izbo od sebe stresti in si misliti: „Sam sem si učiteljski stan izvolil, tedaj je šola moj poklic in moja dolžnost; za to sem plačevan pa tudi odgovoren, torej moram šolski čas vestno v prid šolske mladine porabiti“. Včasih pa je njegove zamišljenosti in tudi razmišljenosti krivo slabo pripravljanje na šolske ure, da si šele v šoli

dela črtež in osnutek za poučevanje. A to je potrata dragega časa. Učitelj si mora že doma sestaviti črtež o predavanji, da gre potem v šoli ročno, kakor navita ura, kajti živost mladine je nepotrpežljiva; ako nima precej pravičnega dela, postane nemirna in tega nasledek je kaznovanje, o katerem pa Dinter pravi, da izmed desetih otrok namenjenih kaznij jih učitelj devet sam zasluži.

Štirinajstič se učitelj ne vtikaj v domače stvari svojih sosedov ali pa sosesčanov. Prav je, da je učitelj uljuden in prijazen do vsacega, posebno če ga kdo vpraša za svet pri svojem gospodarstvu, kajti ako mu učitelj kaj pripomore k sreči in blagostanju, zadobi si s tem zaupanje pri drugih. A varuje naj se biti za razsodnika med strankami, ker s tem si nakoplje zamero, sovraštvo in obrekovanje. In kjer roditelji čez učitelja zabavljajo, ondi ga potem tudi otroci ne spoštujejo in ne slušajo ter še druge otroke zoper njega pohujšajo. Da s tem njih vzgoja trpi slabe posledke, je gotovo.

Petnajstič se učitelj varuj razprtije v domači hiši in nezloge s svojimi sodelavci, in to že zaradi vzgleda. Kjer je v domači hiši nezloga ali pa med učiteljskimi tovariši na jedni in isti šoli osebna mržnja in osebno nasprotje, ondi tudi vzgoja ni enakomerna in dobra. Predno učitelj rešeta pogoške drugih, naj pomisli na svoje slabosti in to ga bo napeljalo, da bo živel mirno in v lepi zlogi, v šoli vzgojeval otroke v dobre kristjane in zveste državljane, s svojim vzglednim vedenjem pa tudi na odrasle ljudi blagónosno vplival in si nevenljivih zaslug pridobil. *Peter Gross — Zagorje.*

O strahovih.

I.

„Strah je nekaj, kar ni nič“, rekajo navadno izkušeni kmetski možje. Mi te trditve ne vzprejemmo kar brez ugovora, marveč poročemo, da strah kot subjekt res ni nič, provzroča pa v nas neko mrzkost, ker se nadjemo nekega zla. Ako nas v tem pričakovanji res

slučajno doleti kaj nenavadnega, takoj smo iz sebe, napeta domišljija gleda v nerazločni tmini pošasti, duhove, in — morda celo vruga samega. Če že odraslega človeka (ne vsacega) tako nadleguje misel in vera v strahove, o kojih vé prav zagotovo, da jih ni,

da ne eksistujejo, koliko bolj razburja ta nesrečna misel mlado, nežno in za vse dobro in slabo dovzetno otroško glavičico. Koliko otrok je že od svoje mladosti nesrečnih in pohabljenih vsled te polovičarske vere in nevere, malikovalske teme in moderne neobrazženosti! Kaj je temu vzrok? Ne da bi ga iskal daleč okoli ali celo tam, kjer ga ni ter bi šele po dolgih in zavitih okoliščinah prišel do njega, povem naravnost: vzrok temu je polovičarstvo in površenost pri vzgoji. Kaj pomaga škodljivi mački kazati v jedni roki šibo, v drugi pa klobaso? Šibe se boji, klobaso ljubi. Taka je tudi z vero o strahovih, rekel bi skoro po vseh naših obiteljih od najvišjega do najnižjega sloja. Z jedne strani se otrokom zabija — menda kot teorija, — da ni strahov, z druge pa čuje strahovite dogodke, ali jih pa čita sam, ko že nekoliko odraste.

„Strah je na sredi otel, okoli ga ni nič“, pravi narodni pregovor. Ta izrek uporablja roditelji tudi pri otrocih, ko jih kam pošiljajo po noči in se deca izgovarja: „Strah me je“. Ne verujem, da bi kdo s tem otroka ojačil in mu zmanjšal ali celo uničil misel v strahove. To je treba početi že preje. Otroci naj se privadijo noči. Ne bodi jim med nočjo in dnevom druge razlike kot ta, da je noč temna, dan pa svetel. V noči se moramo varovati ter moramo biti oprezní, da kam ne zagazimo, ne pademo ter se kako drugače ne poškodujemo. Vse drugo, kar se o noči čuje, ni nič. Tudi pregovor: „Noč ima svojo moč“ treba otrokom tolmačiti takim načinom, ne pa kakor ga tolmači priprosti narod pripovedujoč, kako je nekda koga kar noč vzela in ga ni bilo nikdar več. V šali dete sliši, da strahu ni, verjame celo vsa dokazila, a prišedši na cesto stopi k njemu sosedov Tonček, rekoč: „Ti, naša teta so rekli včeraj, da na sosedovem skednji pa prav zares straši“. Kako se torej vse strinja?

Proti takšnim napakam treba z vsemi radikalnimi sredstvi odločno postopati. Z vsem, vselej in povsod moramo kazati, ne samo, da strahu ni, marveč da ga tudi ne jemljemo nikakor in nikdar v poštev ali spomin,

Čuda božja se nam javljajo v prirodi sami, v veselstvu, ne pa po izmišljenih načinih, prikaznih ali kakor bi nekoji hoteli: po strahovih.

Ljudje res še vedno verujejo v strahove, četudi je ta vera že sto in stokrat ovržena, ter je že mnogo naredeb mračnega srednjega veka izginilo v morje pozabljivosti. Čarovnic sicer več ne sežigajo in tudi ne tožijo jih več ter ne objavljajo sodiščem, a ljudstvo na deželi po nekotih krajih — ima še vedno po kakšno žensko v vasi označeno kot čarovnico. Ta jezdi po noči k svojim tovarišicam na metli, kjer imajo potem na posebnem zbirališču „čarovniški ples“. Čarovnica ima pa tudi moč, da lahko komu „naredi“, tudi živalim lahko škoduje s samim pogledom. Pravijo, da ima čarovnica tako hud, kosmat in osat pogled, da se mleko takoj skisa, če je pogleda. Sicer je pa vera v čarovnice že mnogo opisana. Omenjam je le zato, ker je v nekaki zvezi z ono nenavadno močjo, vsled koje imajo vse te prikazni svojo moč in oblast. Tu sem bi bilo šteti tudi vero o strupenjakih, zagovarjalcih proti kačjemu piku in proti steklini, prisadu in čudovitih domačih zdravilih, kakor tudi o raznih prisiljenih „žegnih“. Strupenjaki so čudni ljudje. V njih kabinetih se človek kaj živo spominja Göthejeve pesmi: „Der Zaubrerlehrling“. Tudi črne bukve imajo dasi marsikdo čitati ne zna; vender ti ljudje med ljudstvom še vedno životarijo in — sleparijo. Kdor veruje tem, veruje tudi v duhove in strahove. Otrok sliši take in jednake stvari, nikogar ni, da bi mu stvar pojasnil in dvomljive in čudovite dozdevke razpršil z naravnim razlaganjem, da začne dvomiti o tem, kar je slišal v šoli, češ: morebiti je pa vender res, kar pravijo, da mož zna. Ljudstvo pa ima takoj mnogo dokazov. Tu je ozdravil strupenjak kravo, ki je imela oteklo vime, krvavo mleko, tam junico, ki jo je pčil gad itd. Po sreči — ne po njegovi moči — je žival okrevala, to pa že zadostuje. Več zaupanja ima zdaj kot vsak „dohtar“. Naj pa potem kdo pride pripovedovat, da to ni res, ne samo da ga nihče ne bode poslušal, še kamenjali ga bodo.

Zato je pa bilo do sedaj nemogoče izkoreniniti vero v strahove. Vsakega skoro je še vedno kolikor toliko strah. Pravljice o mrtvecih pospešujejo še to. V dolgih zimskih večerih se vrste za pečjo pravljice in pripovedke raznovrstne vsebine, prej ali slej udarijo tudi po onih o strahovih. Otroci to vse slišijo in radi verujejo. Že malo deco strašijo s krvavim stegnom, ki hodi za človekom; časih pokličejo na pomoč tudi vedomca. Parkelj ali, kakor je škof Hren pred blizu tristo leti pisal dobro slovenski „poberin“, ustavlja se le bolj po gosposkih in imovitih hišah, kjer straši in plaši; isti sv. Miklavž ni brez strahu in slabih utiskov na male otročiče.

Vsakeršno izmišljotino potrjujejo celo z dogodki, ki so se v istini (?) vršile na tem ali na onem kraju, na razpotji, pod streho, na božični večer itd. Znano je, kako je slučaj (zraven tudi prerazburjena domišljija) že marsikoga naplahtal, ko je šel na sv. večer v „ris“ po denar. V nekem kraju trde, da vrata na pokopališču ne ostanejo zaprta. Oni dan je šlo ob najstari uri (kritični čas!) mimo pokopališča več ljudi. Od vrat preko ceste je bil pravcati vojaški „špalir“ samih mrtvecev. Morali so se popotniki umakniti. — Neki cerkovnik je pripovedoval, ko je po prenehanju strahu tri dni ležal in se potil ter četrty dan zopet vstal: „Šel sem zvonit zadnjo „ave Marijo“ ob polu desetih zvečer. Že od pokopališčnih vrat sem videl pri mrtvačnici belo ženo, ki mi je migala z belo roko, naj pridem tja. Počasi, počasi lezem pod zvonik in odzvonim, prej ko morem. Lasje so se mi ježili kot ščetine in kurja polt me je oblivala. Bal sem se po tej strani domov, ker je še vedno migalo; zato skusim steči po drugi strani cerkve, da ubežim nepričakovani prijateljici. O joj! ko sem tekal, jeli so se pod menoj grobje odpirati. Zvrnem se v odprto jamo. Sam ne vem, kako sem došel domov. Kaj je bilo? Mož je bil pozabil pri mrtvačnici se sušeče ogrinjalo za mrtvaški oder ob mašah zadušnicah. To platno je veter vzdigaval in mahtaval ter plapolal ž njega robovi. Za cerkvijo je bil

izkopan grob — cerkovnik ga je bil sam izkopal — pa v strašnem teku tudi sam padel vanj. Seveda mož tega nikakor ni sam priznal.

Vse take zgodbe treba otrokom skrbno skrivati. Roditelji bi morali biti že sami tako pametni, da ne bi govorili v pričo otrok o takih slučajih. Šola stori sicer tudi tukaj kar more, a dom ima človeka dlje časa v oblasti, zato tudi osobito v ti zadevi več doseže, samo če hoče.

Francoski pisatelj, publicist, „genfski modrijan“ J. J. Rousseau je tudi v primeri z najnovejšimi šolskimi reformami še vedno stari „Jean Jacques“, a nekoje njegovih idej so tako praktične, da hočem navesti pozneje njegove misli o strahu, za sedaj pa le Buffonovo opazko, koju on uporablja v svoji knjigi „Emil“:

„Kadar dojdeš po noči v nepoznate kraje, kjer ne moreš presojati oddaljenosti in kjer zaradi noči ne moreš razpoznati oblike stvarim, tedaj si v pogibelji, da se pomotiš glede sodbe o predmetih, koji ti prihajajo na videk. Od tod bojazen in vrste notranjega strahu, kakoršnega provzroča tmina skoro vsakemu človeku. Na tem se začenja prikazovanje strašil in gorostasnih, groznih podob, o kojih ljudje toliko pripovedujejo, da so jih videli. Obično se jim odgovarja, da so te slike bile samo v njihovih očeh in jako je mogoče, da so je tudi res videli; ker nepoznat predmet, kojega móremo presoditi samo po vidnem kotu (Sehwinkel), mora se večati, kolikor bolj se mu bližamo; toda ako se ta predmet gledalcu, koji ne more niti razpoznati onega, kar gleda, ne presojati, v kaki oddaljenosti je, s početka, ko je od njega oddaljen dvajset ali trideset korakov, — zdi visok nekoliko sežnje, zdel se mu bode visok nekoliko čevljev, ko bode samo nekaj korakov daleč od njega. Temu se zares moraš čuditi in se bati, dokler naposled ne prideš tako blizu predmeta, da ga moreš otipati ali razpoznati, ker v času, ko spoznaš, kaj je, mora se podoba, ki se ti je dozdevala orjaška, na mah zmanjšati in se ti prikazati v pravi veličini. No, ako bežiš

ali se ne upaš približati, res ne boš imel o tem predmetu, razven predočbe slike, koja učinja v tvojih očeh, in res bodeš videl orjaško podobo, koja te bo s svojo velikostjo in obliko napolnjevala s strahom in trepetom. Predsodek torej o prikaznih ima svoj temelj v naravi, a njegove prikazni ne odvisijo od družega, kakor mislijo filozofi, kot od domišljije."

To opazko uporablja Rousseau, razpravljajoč o strahovih, ter navaja razne pomočke, s kojima hoče svojega „Emila“ obvarovati predsodkov. Navel sem jo zato, ker je pristno merilo, po kojem moramo presojuditi in tolmačiti nočne prikazni.

Ivo Trošt — Razdrto.

Učiteljica tovarišici ob nastopu službe.

Rada izpolnjujem prošnjo Tvojo ter Ti pošiljam sledeče vrstice ob Tvojem nastopu v službo. Naj Ti svetujejo, kako zadovoljiti vsestransko pričakovanje roditeljem in otrokom. V naših šolah dobivamo dovolj vede in znanosti za trudapolno poslovanje, a najboljšega — praktične samostalnosti ne. Brez te podpore učiteljica lahko zaide. Hočem Ti nasvetovati ono preskušeno sredstvo, s katerim se lahko dobi samostalnost, duševni mir in zadovoljstvo.

Najprvo treba je pač vsaki učiteljici gledati za dobro slutje in na dobro ime. Pregovor pravi: kdor dobro sluje, tudi dobro posluje. Dobro slutje si pridobiš, ako uspešno poučuješ. Učiteljica mora imeti zato pravo ljubezen do svojega poklica in nji izročene šolske mladine, saj ravno ta ljubezen olajšuje težave učiteljskega stanu. Izkustvo me uči, da, ako človek ljubi otroke, tudi otroci ne morejo drugače, da ga ljubijo; po otrocih se pa tudi ravnajo roditelji. Dobro slutje se pridobi z zvestim spolnjevanjem svojih dolžnostij. Kar je dobro in lepo, naj človek rad stori po veri in vesti, ne pa po svoji trmi in napačnih nazorih. Najtežja dolžnost je prijetna, ako je izvršena z bistro pametjo in veselim srcem.

Dobro ime se mi zdi kakor zrcalo, katero brzo otemni. Dobro ime se hitro izgubi, težko pridobi. Zato naj se učiteljica pokaže vedno resna, skromna in vender dostojna. Priprosta bodi v besedi in obleki. Ne posnemaj novošegnih razvad. Ako ji rojijo samo novošegni časopisi, koncerti, gle-

dališke predstave, ples, sprehodi, sploh zabave po glavi, nje pouk ne more kaj vzornega zoriti. Taka učiteljica, katera misli le na zabavo, ne more biti vzor mladini, izgubi zaupanje roditeljev in s to izgubo je zapravljen otroška ljubezen in otroško spoštovanje. Gorje mladini brez dobrih vzorov!

Mirno, zadovoljno in srečno lahko živi učiteljica, ako si ustanovi prijazno domovanje. Primerna oprava, katero lepša kako ročno delo, knjige, cvetice itd. To ji nadomestuj vse drugo razvedrilo. Utrujeno od šolskega in privatnega pouka, vabi jo prijazno bivališče k počitku. Naj ne zajtrkuje, obeduje in večerja po krémah; s tem zapravlja lepe ure prostosti. Delo ni sramota. Mislim, da, ako si učiteljica sama uredi in osnaži stanovanje, kolikor more, ne izgubi svoje dostojnosti; nasprotno, s tem daje lep vzgled marljivosti osobito dekletam. Kako ji ugaja bivališče, katero si uredi sama; kako ji gre v slast lastnoročno pripravljena kava ali čaj, kako kratkočasno ji potekajo ure pri poučni knjigi ali pri klavirji, kako jo veseli izvršitev kacega lepega ženskega dela! Lahko pozabi posvetnega hrupa, ki jo odvraca od njenega poklica, od nje vzvišene naloge. Nemotena si krepča duh ter nabira vednosti za svojo in za mladine blaginjo. Na ta način je zmaga njena! — Tako delovanje mora pridobiti spoštovanje in ljubezen. Ako pa, draga tovarišica, bodeš sprejela za Tvoje dobrohotno prizadevanje čestokrat v dar nehvalo, naj Te tolaži modrost in dobra vest, da je tako pla-